

Okullarda Yaşanan Olası İş Kazalarının Maliyetleri ve Sonuçları

Ayşe Aydemir

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Yöneticisi, ayseesavci@hotmail.com

ORCID:0000-0002-0120-0401

Özet

Bu çalışmanın amacı okullarda yaşanan olası iş kazalarının maliyetlerini ve sonuçlarını tespit ederek literatüre katkı sağlamaktır. Çalışmanın diğer bir amacıysa konuyla ilgili yapılmış araştırmalardan yola çıkarak iş kazalarının maliyetlerinin miktarını tespit etmek suretiyle iş kazalarının sonuçları üzerinde durmaktır. Bu amaçla okullarda yaşanan olası iş kazalarının kavramsal erevesi açıklanmış, okullarda sıklıkla yaşanan iş kazalarının oluşturduğu maliyetler belirlenmiş ve bunların sonuçları üzerinde durulmuştur. Okullarda yaşanan olası iş kazalarının boyutu, ölümler, uzuvların kaybı ve sakatlanmayla neticelenen iş kazası, yaşanılan acı ve uğranılan onca hasarlar dikkate alındığında iş kazalarının engellenmesi amacıyla konuyla ilgili yerinde ve doğru tedbirlerin alınması ihtiyacının ne ölçüde elzem olduğu meydana çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul, İş Güvenliği, İş Kazaları

The Costs and Consequences of Possible Accidents at Work in Schools

Abstract

The aim of this study is to contribute to the literature by determining the costs and consequences of possible occupational accidents in schools. Another purpose of the study is to focus on the consequences of occupational accidents by determining the amount of costs of occupational accidents based on research conducted on the subject. For this purpose, the conceptual framework of possible occupational accidents in

schools was explained, the costs of occupational accidents that often occur in schools were determined and their consequences were focused on. Considering the extent of possible occupational accidents in schools, deaths, loss of limbs and work accidents resulting from injury, the pain experienced and all the damage suffered, it becomes clear to what extent the need to take appropriate and correct measures on the subject in order to prevent occupational accidents is essential.

Key Words: School, Occupational Safety, Occupational Accidents

Giriş

Beden ve fiziki özellikleri kadar sosyokültürel ve psikolojik bir varlık olan bireyin iş ortamındaki güç yitimi toplumların güç yitimi şeklinde görünmektedir. Bunun maddî şekilde değerlendirilmesi zordur. Kamu maliyesi üstünde oluşturduğu kayıp hesaplanır iken iş gücü yitiminin yanı sıra, sosyokültürel harcamalar devasa ehemmiyet barındırmaktadır (Gerek, 2016).

Çalışmamızın esasını oluşturan okullar başta olmak üzere iş mekanındaki tehlikenin ve risklerin engellenmesi veyahut okullarda görevli personellerin bu tehlikelere ve risklere dönük korunulması yeterli bulunmamaktadır (Batum, 2018).

Okullarda görevli personellerin ve diğer çalışanların sağlığı tüm meslek türlerinde, fizikî, ruhî ve sosyokültürel hâlin en üst seviyede devamlılığını sağlayabilecek şekilde sürdürülmesi, psikoloji ve fizyoloji özeliğine göre müsait konumlara yerleştirilmesini gerektirmektedir (Balakalı, 2019).

Okullar iş kazalarının en sık yaşandığı yerler arasında yer almasa da çocuk ve gençler gibi gözetime ve korunmaya ihtiyaç duyan bireylerin varlığı nedeniyle özellikle tüm toplum kesimleri kadar devletin üzerinde önemle durduğu vazgeçilmez ortamlardır (Gerek, 2016).

Okullarda görevli personellerin güvenliği eğitim ortamında iş sağlığı ve güvenliği açısından değerlendirildiğinde oldukça önem arz etmektedir. Okullarda tehlikelere ve sağlığa zarar veren şartlardan çalışanların, öğretmenlerin ve öğrencilerin korunması amacı ile gerekli önlemler alınırken bir takım maliyetler de kamu maliyesi açısından ortaya çıkmaktadır (Avşarlı, 2018).

Okullarda görevli personellerin iş sağlığı makul bir hayat çevresi için gereklilik gösteren sıhhat kurallarına tabidir. Bu sıhhat şartları söz konusu personellerin iş kazalarından olabildiğince korunmasını amaçlamaktadır (Işık, 2016).

Bunun yanı sıra aynı personellerin istikrarlı şekilde ve devamlı olacak ölçüde hayatına ve vücudunun bütününe dönük tehlikenin ve riskin meydana kalkmasını amaçlamaktadır (Gümnah, 2019).

Kaza ve İş Kazaları

İş kazaları konusuna öncelikle kaza kavramından başlayarak değinmekte fayda var. Kaza, planlanmış, kontrollü ve beklenen olmayan davranış veyahut teknik arızalar sebebiyle meydana gelen, neticesinde her an sakatlanmalar, ölümler veyahut tahripler görünmüş olmamasına rağmen belli faaliyetlerin tamamlanmasını engelleyen gelişmelerdir (Akyan, 2019).

İş kazası ise, dizgen ve bireyin kendisine hasar veren, görevin yapımını engelleyen beklenilmeyen olaylar şeklinde kavramsallaşmaktadır (Sabancı, 2019). 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 12. maddesine göreyse iş kazası;

1. Sigortalı kişinin iş yerinde bulunduğu sırada,
2. İş verence yürütülmekte bulunan işlemler dolayısı ile,
3. Sigortalı kişinin, işveren tarafından görevle başkaca bir yere gönderimi sebebiyle esas vazifesini yapmadığı anlarda,
4. Emzirmekte olan sigortalı annenin evladına süt verme amacı ile ayrıldığı vakitlerde zamanlarda,
5. Sigortalı kişiyi, işveren tarafından sağlanan bir taşıt ile işlemlerin yapılmakta bulunduğu yere topluca götürülmeleri ve getirilmeleri esnasında meydana gelen ve sigortalı bireyi hemen veyahut daha sonradan bedeni veyahut ruhi arızalara uğratan olaylardır tarzında da kavramsallaştırmalarla tanımlanabilir (Güzel ve Okur, 2019).

Tekniğin ilerlemesinin tesiri ile iş yerlerinde kullanılmakta olan donanımın sayısının artması, işin özeliğinden kaynaklanmakta olan çevre tesirlerinin tesiri iş kazasını artırmaktadır (Devabakan, 2017).

Az gelişmiş devletlerde endüstrinin strüktürü eğitim kurumlarında öğrencinin eğitim ve vasıfsızca bulunması, kişisel korunma araçları ile makina koruyucusunun kullanılmama durumu gibi tesirler iş kazasını meydana getiren mühim sebepler içerisinde sayılmaktadır (Camkurt, 2017).

İstihsal mekanında gereken istikrar tedbirlerinin alınmaması, hata davranış, kişisel yeteneksizlik, uygulamayı arızaları türü sebeplerle meydana çıkan iş kazası, işletmenin itibarına hasar vererek, verimliliğini düşürmektedir. Bunun yanı sıra makina, tesisler, araçlardaki hasarlar da kamunun maliyesini negatif açıdan etkilemektedir (Ayberk, 2018; İrli, 2017).

İşçinin hayatının kutsallık ve bu hayatın bütünlük ve devamlığına dönük her tehlikenin engellenmesi, meydana kaldırılması veyahut tesirinin azaltılmasına dönük tüm çalışmalar bu minvalde ehemmiyet arz etmektedirler (Alpler, 2015).

İş kazasının öğrencinin ve ailesinin bakımından meydana çıkardığı harcama sade ekonomi değil sosyopsikoloji keyfiyet barındırmaktadırlar. Zira öğrenci bakımından sade yaralanmak ile iş göremez durum meydana geldiğinde iâşe sıkıntısına giren öğrencilerin yaşamakta bulunduğu moralite yitimi, acılar ve sıkıntılar tümenden meydana kaldırılmamaktadır (Dizdarlı ve Kurtgöz, 2018).

Okullarda kullanılmakta olan her türden aletler, araçlar ve makinalar çalışana ergonomi bakımdan müsait değil ise, makinalar ve tezgâhların koruyucuları bulunmuyor ise, göstergesi kolayca okunup anlaşılabilir özellikler taşıyor ise, bakımı ve kontrolü anında yapılmıyor ise, amacının haricinde ve fazda kapasitelerde çalıştırılıyor ise güvensizce ce şartların meydana çıkması ve iş kazasının bulunulması kaçınılmazdır (CDDK, 2018).

İş kazasının sebepleri araştırıldığı zaman, takriben yüzde 80'in birey etkisine, yüzde 20'ninse çevrenin, makinanın ve ekipmanın tesirlerine ilişik meydana geldiği görünmüştür (Dururdu, 2016).

Eğitimin etkisi burada mühim bir etkidir. Avrupa'da gerçekleşen araştırmaların neticesi, çalışana eğitimsel çalışma yapımının neticesinde ve müsait mekanların yaratılması durumlarında, kaza oranlarının yüzde 97 önlenebileceğini saptamıştır (Ayberk, 2018).

İş Kazalarının Maliyetleri

İş güvenliğinin tedbiri alınmayan eğitim kurumlarında ortaya çıkan iş kazalarında eğitim kurumlarının uğrayacağı maddi kaybın yanında görünmeyen maddi kayıp çokça fazda olmaktadır (Hendem, 2017).

a.Doğrudan Maliyetler

Direkt maliyet, iş kazası neticesi meydana gelen hasarın ödenmesiyle meydana çıkan maddî ödemeyi kaplar (Biçer, 2017). Bu maliyet, sigortalanan maliyetlerdir, direkt ve işletmeler bakımından kaçınılmazca maliyetler bulunduğu da vurgulanmaktadır (Tekeloğlu, 2019). Bu maliyetler şunlardır:

1. Birinci müdahâle, ambulanslar ve tedaviyle alakalı harcamalar,
2. Geçici veyahut süreklince iş göremezlik ve ölümcül ödemeler,
3. İşçilere veyahut yakınına ödenmekte olan tazminat ödemeleri,
4. Sigortaya ödenen tazminat ödemeleri (Hendem, 2017).

b.Dolaylı Maliyetler

Dolaylı olan maliyetlerse parametresi kolaylıkla belirgin olan doğrudan maliyet gibi parasal miktarları ifade etmediğinden çokça yapımsal aşamalarda maliyetleri artırıcı unsur bulunulması sebebiyle kaplamına bir sınırlama getirilemez (Biçer, 2017).

1. İşletmelerin, makinaların, proseslerin veyahut bir kısmının hasar görmesi veyahut tümünün kaybedilmesi,
2. İşçilerin üretimlerde çalışmama durumu sebebiyle iş gücü ve maliyeti kayıpları,
3. Adli harcama tutarları,
4. İşletmelere öğrenci alındığında verimin az bulunulmasının oluşturduğu bedeller,
5. Kaza esnasında, işin durması sebebiyle an ve maliyet kayıpları,
6. Proses, makina veyahut tezgâhın kısmî veyahut tam hasara uğramasından meydana gelen bedeller,
7. Ürün veyahut ham maddenin hasara uğrama durumu,

8. İşçinin moralite bozuk olması sebebiyle dolaylıca veyahut dolaysızca işini yavaşlatma durumu,
9. İşletmelere öğrenciler alınacak ise öğrenciye verilecek eğitimlerin oluşturacağı bedeller,
10. Bürokrasi işlemleriyle harcanmakta olan vakit ve maddî kayıplar,
11. Siparişlerin anında tesliminde sıkıntılar sebebiyle uğranılması muhtemel kayıplar (CDDK, 2018).

İş Kazalarının Sonuçları

İş kazalarıyla alakalı tedbir çalışması istihsal veyahut hizmetin sürekliliği, üretimin artırılması, verimliliğin yükselmesi ve öğrenci ile iş veren içersindeki ilişkilerin iyileştirilmesine dönük pozitif neticeleri beraberinde getirmektedir (Akçın ve Arık, 2019).

İş kazasının engellenmesi işletmeler içerisinde herhangi bir çalışmanın her aşamasında sağlanılmalıdır. Burda üç aşamadan söz edilebilmektedir:

1. aşama, iş kazasına neden olan ana sebeplerin güvenliğinin analizlerinin yapılmak suretiyle meydana çıkarılmasıdır. Bu aşamadaysa gerçekleştirilecek istikrar politikası ile iş kazasına sebep olacak risk ve tehlikenin meydana kaldırılması amaçlanır (Akçın, 2021).
2. aşamada, güvensiz çalışma ortamındaki şartların ve eylemlerin meydana kaldırılmasında eğitim en yetkin yöntemden biridir. Çalışma mekanlarındaki tehlike dolu durumlara dönük öğrencileri eğitime ve bilgilendirme iş mevzuatıyla iş verene getirilmiş yükümlüktür (Dururdu, 2016).
3. aşamada, direkt sebeplerin meydana kaldırılması ve öğrencinin korunulması için çabalar harcanılmalıdır. Lâkin iş kazasına yolaçabilecek kaynak ve riskin azaltımıyla ve öğrencilerin müsait kişisel koruyucularını kullanması ile ihtimal dahilindedir. Misal olarak; eldivenler, baretler, maskeler, şarta müsait çizmeler vs. kullanımı gibi (Akçın, 2021).

Sonuç

Küresel ölçekte hızla ilerleyen bilimsel ve teknolojik gelişmelere paralel olarak özellikle okullarda istihsal etkisi olarak görevli personellerin sağlıkla ve güvenlikle çalışmasının sağlanması günümüzün en önemli sorunlarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Okullarda görevli personellerin çalışma ortamları bütüncül şekilde incelendiğinde, bunların çalışma esnasında değişik sebeplerden kaynaklanan sağlığa zarar verecek iş kazalarına sebep olan fizikî çevresel tesirler gibi pek çok unsurlardan kaynaklandığını göstermektedir.

Okullarda güvenli olmayan çalışma ortamı, dikkatsiz veyahut uygun olmayan davranış sonucunda meydana gelen iş kazaları, iş ortamı şartlarından kaynaklanan ve fark edilemeyen kazaların meydana gelmesiyle iş kazaları tanımı sıkça gündem haline gelmiştir.

Okullarda görevli personellerin özelinde iş kazaları bu kişiler üstündeki beden, ruh ve sosyal tesirler gözönüne alınarak, okullarda görevli personellerin sıhhat şartlarının muhafazası ve iş şartlarının gelişmesi üstüne gerçekleşen kavramların başında gelmektedir.

Okullarda görevli personellerin yaşadığı olası iş kazaları mevcut haliyle, akademik ve bilimsellik içeren tehlike ve riskli etkenlerin ortaya çıkarılması ve bunlara dönük tedbirlerin yapımı işlemleri içerisinde barındıran bir unsurdur.

İş kazaları kavramının temel çerçevesi içinde iş esnasında okullarda görevli personellerin sıhhatine hasar verecek şartlardan korunma ve istihsal devamlılığını sağlama ile beraber verimliliği artırmak amaçlanmaktadır.

İş kazaları ile ilgili olası riskleri asgari düzeye indirme, korunma tedbirlerini ve korunma hissini geliştirme, okullarda görevli personellerin, iş yeri ve tüm sorumluların yükümlüklerinin azaltılması ve bunun ile beraber kamu ekonomisi düzenine de verdiği hasarları bilecek gayeler içerisinde yer almaktadır.

Kaynakça

Avşar, B. (2017). *Okullarda İş Kazaları Raporu*. Konya Ticaret Odası Etüt Araştırma Servisi.609-569.

Akçın, N., Arık, B. (2019). *İş Kazasının Engelenmesi ve İş Güvenliği Analizi Tekniğinin Uygulanılması*. Türkiye 13 Kömür Kongresi Bildiriler Kitabı. 2931 Mayıs. Zonguldak.

Akdaş, Z. Z. (2016). *Türkiye 'de İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi. Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı. Gebze.

Akkök, A. (2020). *İş Kazasının Maliyeti ve İş Güvenliği*. Ankara: MPM Yayınları.

Alsoy, C. (2020). *İş Kazaları: Tanımı, Ehemmiyeti, Sebepleri*. İş Kazalarını Tedbire Semineri, Ankara: MPM Yayınları.

Alpler, Y. (2015). *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği İle İlgili Problemlere Genel Bir Bakış*. Çalışma ve Sosyal İstikrar Bakanlığı İşçi Sağlığı Daire Başkanlığı, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu. 4-10 Mayıs, Ankara.

Andaç, M. (2019). Risk Analizi ve Yönetimi. *İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*. İşgüm Matbaası (7)4.

Bayraktar, T. (2018). *Eğitim Kurumlarında Ekolojik ve Ekolojik Etiketler*. İTKİB ArGe ve Mevzuat Şubesi. İstanbul İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği. İstanbul.

Boyacıoğlu, M. A. (2019). İşletmelerde Operasyonel Risk ve Yönetimi. *İşletmeciler Dergisi*, (43)72.

CDDK, (Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Araştırma ve İnceleme Raporu). (2018). *İş Sağlığı ve Güvenliği Bakımından İşletmelerin İncelenmesi ve Değerlendirmesi*. (11). 1, 283.

Çileroğlu, B. (2019). *İş Kazalarında Tehlike ve Riskler*. Ege Üniversitesi Dokümantasyon Daire Başkanlığı. (1. Baskı). Turan Ofset. İstanbul.

Çolak, D. (2018). İşletmelerde Enformasyonel ve Emniyetli İş Şekillendirme. *İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*, 38.

ÇSGB (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı). (2017). *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği İle İlgili Genel*

Okullarda Yaşanan Olası İş Kazalarının Maliyetleri ve Sonuçları

Bilgiler. Ankara.

ÇSGB (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı). (2018). *Gürültü ve Kirlilik Yönetmeliği*. http://www.isguv.com/mevzuat/25325_1.htm, Erişim Tarihi: 21.03.2022

Dal, V. (2018). *İşletmelerde Çalışma Şartlarının Ergonomi Olarak Dizgenlenmesi*. 6. Ulusal Ergonomi Kongresi. 27-29 Mayıs. Ankara: Mpm Yayınları,187.

Dengiz, İ. (2019). *Eğitim Yönetiminde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (2022). *İşletme ve Endüstri. Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. 2018- 2021. Ankara.

Dulkadir, B. (2019). *Risk ve Tehlike İnkileminde İş Kazaları*. Doktora Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi. Kahramanmaraş.

Dururdu, A. (2016). *İş Sağlığı ve Güvenliğiyle İlgili Dizgenlemelerin Sağlık Boyutu*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Sağlık İşletmesi Ana Bilim Dalı. Ankara.

Görgülü, M. (2018). *İşletme Üretimine Temel Aşamalarında Alınacak Sıhhat ve İstikrar Tedbirlerinin Geliştirilmesine Dönük Bir Öneri*. Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı. Adana.

İş Kanunu. (2017). *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 4856, Tarih: 22.05.2017

İşgören, E. (2019). *İşletmelerin Yapısal Durumu ve İşçiliğin Kalite Üstündeki Etkisi*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

İşsever, H. (2019). *Endüstri Üretimine İnsan Sağlığı Üstündeki Etkileri*. İş Sağlığı ve Güvenliği Konferansı Bildiriler Kitabı. Yapım Tanıtım Yayıncılık. TMMOB Makina Mühendisleri Odası.

Kaynak, Ö. (2019). *İş Kazaları*. Çalışma ve Sosyal İstikrar Bakanlığı İşçi Sağlığı Daire Başkanlığı İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu. 4-10 Mayıs. Ankara.

Kurumer, G., Lüleci, C., Şen, A., Yücel, Ö. (2018). *İşletmelerde İş Güvenliği, İş Kazaları ve İş Sağlığı Analizi*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Bayındır Meslek Yüksekokulu, Ergonomi 11. Ulusal Kongresi 26-28 Aralık Bildirileri. Maçka.

Öngüt, Ç. E. (2017). *Endüstri Sektöründe Değişen Dünyanın Rekabet Şartlarına Uyumu*, Devlet

Planlama Teşkilatı, Ankara.

Öztemur, G. (2017). *Endüstride Kullanılmakta Olan Teknolojilerin Verimliğe Tesirinin Değerlendirmesi*. Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Adana.

Öztemur, N. K. (2019). *Endüstride İş Sağlığı ve İş Güvenliği*. İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul.

Öztürk, İ. (2019). İş Sağlığı ve Güvenliği. *İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*. 42

Petermann, O. (2019). İşletmelerde Enformasyonel ve Emniyetli İş Şekillendirme. *İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*, 43.

Sarikaya, G., Oflu, G. (2018). *OHSAS 18001 İş Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Dizgeni*. Kamu-İş, 8,(3). <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/835.pdf>, Erişim Tarihi:02.04.2022

Sunav, T. (2018). *İş Güvenliği, İş Kazaları ve İş Veren Sorumlulukları*. İGİAD Bülten. 6, (17)

Tuyay, F. (2019). *İş Güvenliği ve Çağdaş Yaklaşım*. Mühendis ve Makina Dergisi. (35),419.

Uğur, L. O. (2016). *İşletmelerde Riskler ve Risk Yönetimi*. İnşaat Sektöründe Riskler ve Risk Yönetimi Seminer Notları. Türkiye Mütendisler Birliği.

Yaman, M. (2019). *Endüstride İş Sağlığı ve Güvenliği*, İSGİAD Yayınları, Ankara.

Yorulmaz, G. (2019). *İş Kazasının Sebepleri ve Maliyeti*. Mühendis ve Makina Dergisi,50 (592), 28.